

УДК 343.4

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.31>

Павлов В.Г.

*кандидат юридичних наук, суддя
Новозаводський районний суд міста Чернігова*

Стоматов Е.Г.

*кандидат юридичних наук, доцент
Комунарський районний суд міста Запоріжжя*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОННІСТЬ ВТРУЧАННЯ В ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Вступ. Повага до приватного життя людини визнана на міжнародному рівні і є правовим стандартом в сфері прав людини. Так, відповідно до ч. 2 ст. 8 Європейської конвенції з прав людини органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [1], а згідно зі ст. 17 Міжнародного пакту «Ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію [2].

Таким чином в цих нормах сформульовані своєрідні гарантії захисту права на приватність через вказівку на виключні випадків втручання в реалізацію цього права. Принцип невтручання в приватне життя людини безпосереднім чином пов'язаний з принципом верховенства права, одним із основних елементів якого є законність. В свою чергу законність має власні юридичні гарантії, а саме «передбачені законодавством спеціальні засоби впровадження, охорони і, в разі порушення, відновлення законності» [3, с. 176]. Характе-

ризуючи останні П.М. Рабінович виокремлює серед них превентивні або попереджувальні гарантії, спрямовані на запобігання, недопущення юридичних правопорушень [3, с. 177]. Власне в цьому контексті вважаємо доцільним проаналізувати вітчизняну законодавчу базу, що унормовує суспільні відносини в сфері захисту приватного життя людини.

Огляд останніх досліджень. Теоретичні та практичні аспекти кримінальної відповідальності за порушення недоторканості життя в різний період досліджували Д. Азаров, П. Андрушко, А. Бабій, В. Бобрик, О. Готін, Ю. Дем'яненко, І. Зінченко, Є. Лащук, С. Лихова, М. Мельник, З. Тростюк, М. Хавронюк та ін. Проблематика недоторканності приватного життя була предметом досліджень й фахівців в галузі кримінально-процесуального права, які аналізували проблеми дотримання прав осіб при проведенні окремих слідчо-розшукових дій, зокрема тих, що пов'язані з проникненням до житла та іншого володіння особи (І. Басиста, О. Капліна, С. Тарасюк, Г. Тетерятник, О. Шило, Т. Малярченко, В. Тертишник та ін.) Наукові здобутки та результати яких мають важливе прикладне значення, що обумовлює необхідність їх вивчення при дослідженні стану кримінально-правової охорони недоторканності приватного життя людини.

Мета статті з'ясувати повноту та якість юридичних гарантій невтручання в приватне

життя людини на конституційному та законодавчому рівні, орієнтуючись на вимогу юридичної визначеності норми права як принцип верховенства права.

Кримінально-правова охорона недоторканності приватного життя людини поширюється на випадки незаконного втручання в нього. Термін «незаконне» використовується в конструкції ч. 1 ст. 162 та ч. 1 ст. 182 КК. Відтак виправдане втручання, таке, що здійснюється згідно із законом знаходиться поза межами кримінальної відповідальності.

Першою умовою виправданості втручання у права, гарантоване статтею 8 Конвенції є те, що воно має бути *передбачене законом*. Будь-яке втручання у право особи на повагу до її приватного та сімейного життя становитиме порушення статті 8 Конвенції, якщо воно не здійснювалося «згідно із законом», не переслідувало легітимну ціль або цілі згідно з пунктом 2 та було «необхідним у демократичному суспільстві» у тому сенсі, що воно було пропорційним цілям, які мали бути досягнуті [4].

Під терміном «закон» слід розуміти як норми, встановлені писаним правом, так і правила, що сформувалися у прецедентному праві. Закон має відповідати якісним вимогам, насамперед, вимогам «доступності» та «передбачуваності» [5, с. 144]. Фахівці узагальнивши практику трактування ЄСПЛ поняття закону, дійшли висновку, що концепт терміну «закон» у практиці ЄСПЛ розкривається через широке його розуміння, яке близьке за своїм змістом до терміну «право», а тому такий термін охоплює як «писане право», що включає, крім закону, також і законодавчі акти нижчого рівня, у тому числі нормативні заходи, які приймаються професійними регулювальними органами в межах делегованих їм незалежних нормотворчих повноважень парламентом, так і неписане право [6, с. 55].

Утім оцінюючи це положення у співвідношенні з межами допустимого втручання органів влади в здійснення передбачених Європейською конвенцією та Конституцією

України прав осіб, зокрема й недоторканність приватного життя людини (ст. 30–32 Конституції України), його потрібно тлумачити звужено, оскільки дискреційні повноваження органів державної влади не можуть бути безмежними, а мають визначатися законом, тим більше повноваження щодо обмежень окремих конвенційних прав, в тому числі і в умовах воєнного стану. Зокрема, ЄСПЛ акцентує, що «закон має вказувати на обсяг будь-яких дискреційних повноважень компетентних органів, а також на спосіб їх здійснення з достатньою чіткістю», щоб «забезпечити особу достатнім захистом від свавільного втручання» [7]. З іншого боку п. 2 ст. 8, як і низка інших статей Європейської конвенції містить приписи, що обмеження прав, які ними гарантуються, можливі лише «відповідно до закону» (*in accordance with the law*).

Загальнозживаний алгоритм перевірки правомірності втручання у таких ситуаціях ЄСПЛ полягає в отриманні чітких та однозначних відповідей на два запитання: по-перше, чи мало відповідне втручання правову підставу у національному законодавстві, тобто чи передбачене воно нормами національного законодавства; по-друге, чи відповідає таке законодавство вимогам до якості закону, що висувуються ЄСПЛ?

Таким чином перевірка правомірності втручання представників влади в приватне життя людини має здійснюватися виключно з позиції передбачених національним законодавством, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, підстав та повноважень.

Конституційний суд тлумачить втручання «Згідно з законом» виключно з позиції наявності *підстави в національному законі*, а також за умови, що такий закон відповідатиме принципу верховенства права, закріпленому в частині першій статті 8 Конституції України (абз. 6 підп. 2.2 п. 2 мотивувальної частини) [8]. В своєму рішенні КС сформулював правову позицію згідно з якою, «положення частини другої статті 32 Основного Закону України передбачають вичерпні підстави

можливого правомірного втручання в особисте та сімейне життя особи (в тому числі й тієї, яка займає посаду, пов'язану з функціями держави або органів місцевого самоврядування, та членів її сім'ї). Такими підставами є: згода особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації стосовно неї, а також, у разі відсутності такої згоди, випадки, *визначені законом*, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [8].

Коло законів України, в яких визначаються підстави обмеження права на приватність (втручання) становлять зокрема наступні: «Про захист персональних даних» (ст. 29), «Про інформацію» (ст. 2), «Про соціальні послуги» (ст. 1), «Про зайнятість населення» (ст. 11), «Про звернення громадян» (ст. 10), «Про оперативно-розшукову діяльність» (ст. 9), «Про розвідку» (ст. 5), «Про Службу безпеки України» (ст. 5) та інш.

Так, ЗУ «Про захист персональних даних», регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Хоча в ст. 3 цього закону визначено, що законодавство про захист персональних даних складають Конституція України, цей Закон, інші закони та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підстави та умови порушення права на приватне життя особи (втручання) визначаються виключно законами. В ст. 6 цього закону зазначено, що обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених *законами України*, у порядку, *встановленому законодавством* (ч. 5), а також те, що не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених *зако-*

ном, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. В цьому ж законі визначені й особливі вимоги до обробки персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних. Такі особливості полягають в забороні їх обробки та визначені виключного переліку ситуацій, за яких така заборона не може бути застосована (ч. 2 ст. 7), зокрема; в цілях забезпечення ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів (в обсягах даних, зазначених у статті 7 Закону України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів») (ч. 6 ст. 7) та стосовно вироків суду, виконання завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом та здійснюється державним органом в межах його повноважень, визначених *законом* (ч. 7 ст. 7).

Поширення персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних або уповноваженої ним особи дозволяється у випадках, визначених *законом*, і лише (якщо це необхідно) в інтересах національної безпеки, економічного добробуту, прав людини та для проведення Всеукраїнського перепису населення? (ч. 2 ст. 14 ЗУ «Про захист персональних даних»). Захист персональних даних забезпечується зокрема: 1) через зобов'язання забезпечення захисту цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних володільцями, розпорядниками персональних даних та третіми особи.

Обмеження дії статей 6, 7 і 8 Закону України «Про захист персональних даних» може здійснюватися у випадках, передбачених *законом*, наскільки це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національ-

ної безпеки, економічного добробуту або захисту прав і свобод суб'єктів персональних даних чи інших осіб. В цілому таке положення кореспондується з приписами ст. 9 Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних 1981 року, де визначено, що відхилення від положень статей 5 (якість даних), 6 (особливі категорії даних) та 8 (додаткові гарантії для суб'єкта даних) цієї Конвенції дозволяється тоді, коли таке відхилення передбачене законодавством Сторони та є в демократичному суспільстві необхідним заходом, спрямованим на: а) захист державної та громадської безпеки, фінансових інтересів Держави або на боротьбу з кримінальними правопорушеннями; б) захист суб'єкта даних або прав і свобод інших людей [9]. Між принципами невтручання в право на повагу до приватності та принципами обробки персональних даних, викладених у Конвенції проводяться чіткі паралелі, зважаючи на те, що «принципи справедливості та законності очевидно близькі вимозі Конвенції про те, що втручання повинне «базуватися на законі». Як втручання за Конвенцією, так і обробка повинні переслідувати легітимну мету та бути необхідними для її досягнення» [10, с. 33].

Водночас в практичній діяльності виникають проблемні питання щодо встановлення правомірності обробки персональних даних за умови, що особи не надає згоди на обробку персональних даних, а передбачені законом вимоги щодо можливості вчинення таких дій без згоди особи не передбачені. Так, вирішуючи справу Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що норми ЗУ № 5492-VI [11] на відміну від норм Положення № 2503-XII (теж діючого на момент виникнення правовідносин) не тільки звужують, але фактично скасовують право громадянина на отримання паспорту у вигляді паспортної книжечки без безконтактного електронного носія персональних даних, який містить кодування його прізвища, ім'я та по-батькові та залишають тільки право на отримання паспорта грома-

дянина України, який містить безконтактний електронний носій. Зазначене допускає свавільне втручання у право на приватне життя, у контексті неможливості реалізації права на власне ім'я, що становить порушення ст. 8 Конвенції [12].

В ст. 5 ЗУ «Про Службу безпеки України» визначено, що органи і співробітники Служби безпеки України повинні ...не допускати розголошення відомостей про особисте життя людини. У виняткових випадках з метою припинення та розкриття державних злочинів окремі права та свободи особи можуть бути тимчасово обмежені у порядку і межах, визначених Конституцією та законами України [13]. Мова йде про закони України «Про оперативно-розшукову діяльність» та про Кримінальний процесуальний кодекс, позаяк в ст. 25 цього закону визначено право СБУ, по-перше, заходити в жилі, службові, виробничі та інші приміщення, на території і земельні ділянки та оглядати їх в порядку, передбаченому КПК за наявності підстави – безпосередньому припиненні кримінальних правопорушень, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України та переслідуванні осіб, що підозрюються у їх вчиненні (ч. 7); по – друге, проводити гласні і негласні оперативні заходи у порядку, визначеному ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» (ч. 8).

В статті 25 ЗУ «Про розвідку» [14], серед основних засад додержання прав і свобод людини під час здійснення розвідувальної діяльності, визначено, що конфіденційна інформація про особу, не підлягає розголошенню, крім випадків, визначених законом. Судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час здійснення розвідувальної діяльності, відповідно до п. 9¹ ст. 29 здійснює ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» голова апеляційного суду [15]. Уповноважений суддя, розглядаючи клопотання про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів, встановлює достатність та обґрунтованість підстав для надання такого

дозволу, про що постановляє відповідну ухвалу, в якій повинні містити такі відомості, що визначають межі втручання в приватне життя (ч. 5, 6 ст. 16 цього закону).

В ст. 10 ЗУ «Про звернення громадян» передбачена заборона розголошення відомостей, що містяться в зверненні про особисте життя громадян без їх згоди та з'ясування даних про особу громадянина, які не стосуються звернення [16]. В статті 7 ЗУ «Про доступ до судових рішень» передбачена заборона розголошення наступних відомостей, що містяться в текстах судових рішень, відкритих для загального доступу: 1) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі; 2) реєстраційні номери транспортних засобів; 3) номери банківських рахунків, номери платіжних карток; 4) інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися у закритому судовому засіданні; 5) інші відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу [17].

Відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про виконавче провадження» виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право, зокрема, за наявності вмотивованого рішення суду про примусове проникнення до житла чи іншого володіння фізичної особи безперешкодно входити на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника – фізичної особи, особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проводити в них огляд, у разі потреби примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників поліції, опечатувати такі приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне

боржникові майно, яке там перебуває та на яке згідно із законом можливо звернути стягнення. Примусове проникнення на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень у зв'язку з примусовим виконанням рішення суду про виселення боржника та вселення стягувача і рішення про усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом) здійснюється виключно на підставі такого рішення суду [18] і підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства [19]. При цьому рішення суду про проникнення в житло боржника має бути вмотивованим, оскільки проникнення у житло, як обмеження конституційного права особи на недоторканність житла, визнається виключним засобом забезпечення примусового виконання судового рішення та бути виправданим [20]. Це свідчить про те, що суду мають бути надані переконливі докази, які б свідчили про те, що державний виконавець вичерпав всі можливості виконати рішення без примусового проникнення до житла, проте це не дало результатів [21]. Відповідно до ст. 52 Закону № 606-XIV та ст. 376 ЦПК, умовами примусового проникнення до житла боржника для арешту майна, яке там знаходиться, є неможливість виконання рішення в інший спосіб, зокрема за рахунок звернення стягнення на кошти боржника та інше його майно.

Отже нормативна конструкція «згідно з законом» не може тлумачитися ширше, ніж в межах розуміння закону як нормативно-правового акту, відповідно до ст. 10 ЗУ «Про правотворчу діяльність», де зазначається, що закон «це нормативно-правовий акт, прийнятий Верховною Радою України та (або) на всеукраїнському референдумі в установленому Конституцією України та законом порядку, що регулює найбільш важливі суспільні відносини» (ч. 1 ст. 10) [22]. Системний аналіз статей вказаного закону свідчить, що такий закон є первинним за формою (ст. 12) і інші форми законодавства, визначені в ст. 9 ЗУ «Про

правотворчу діяльність» не включаються в поняття закону¹.

Важливою характеристикою закону, який є підставою правомірною (законною) втручання в приватне життя людини, вимога його відповідності критерію якості. По суті це означає, що такий закон має бути доступним особі, якої стосується, та передбачуваним у частині наслідків його застосування (рішення у справі «Аманн проти Швейцарії», заява № 28341/95, п. 48) [23]. ЄСПЛ в своїх рішеннях сформував стандарти доступності та передбачуваності пов'язав перший з фактом оприлюднення закону, а другий (передбачуваність) – з чіткістю. Для виконання обов'язку передбачуваності закон повинен бути сформульованим достатньо чітко для того, аби індивіди могли правильно встановити обставини та умови, за яких державні органи уповноважені застосувати будь-який з таких заходів [7].

Ці стандарти в цілому знайшли відображення в вимогах щодо порядку доведення нормативно-правових актів до відома населення (статті 48, 49) та загальних засад техніки нормопроекування, передбачених в статтях 31–42 ЗУ «Про правотворчу діяльність». Так, в ст. 48 цього Закону передбачено, що нормативно-правові акти після їх прийняття (видання) та підписання доводяться до відома населення шляхом: 1) офіційного оприлюднення (для законів України); 2) опублікування в офіційних друкованих виданнях суб'єктів правотворчої діяльності; 3) розміщення на офіційних веб-сайтах суб'єктів правотворчої діяльності; 4) оголошення у медіа (*критерій оприлюднення*).

Головними ж вимогами щодо змісту нормативно-правового акту визначені такі як: 1) однозначність їх розуміння (ясність, точ-

¹ як от: постанови Верховної Ради України, що містять норми права; укази Президента України, що містять норми права; постанови Кабінету Міністрів України, що містять норми права; г) накази міністерств, що містять норми права; г) акти інших державних органів, що містять норми права; д) постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, постанови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, накази міністерств Автономної Республіки Крим, що містять норми права; е) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій (з урахуванням особливостей, визначених ст. 7 цього Закону), накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що містять норми права; е) акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 цього Закону.

ність, доступність для розуміння та реалізації); 2) передбачуваність (прогнозованість) результатів їх реалізації; 3) їх відповідність нормативно-правовим актам вищої юридичної сили та узгодженості з нормативно-правовими актами рівної юридичної сили; 4) уніфікованість вжитої в них термінології; 5) спорідненість та логічність послідовності їх викладення (ст. 34) (*критерій чіткості*).

Відповідно до ч. 3 Указу Президента України, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [24]. У зв'язку з чим Україна повідомила про частковий відступ від Європейської конвенції з прав людини [25]. Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», на території, де введено воєнний стан, військово командування може в межах тимчасового обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина запроваджувати заходи правового режиму воєнного стану. Серед кола таких заборон та установлень визначено, зокрема, встановлення для фізичних і юридичних осіб військово-квартирної повинності з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу сил цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (п. 17) [26]. Можливість застосування відповідного заходу і зумовлює необхідність відступу від зобов'язань, передбачених статтею 17, Міжнародного пакту про громадянські і політичні

права та статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Висновки. Отже держава Україна, приєднавшись до Європейської конвенції прав людини, взяла на себе негативні зобов'язання щодо створення юридичних гарантій поваги та невтручання в приватне життя людини, першочергово з боку представників влади. Такими юридичними гарантіями визнаються визначені національним законодавством випадки законного (правомірного) втручання в приватне життя особи у виключних випадках і з виключними цілями. Такими є і конституційні гарантії, які містяться в приписах норм, передбачених ст. 30–32 Конституції, і гарантії, які розвивають конституційні положення в регуляторному (галузевому) законодавстві через: заборону розголошення відомостей про приватне життя особи; встановлення особливого порядку збору, обробки, поширення та передачі конфіденційної інформації; визначення підстав втручання в приватне життя людини в процесі реалізації повноважень органів влади (гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, примусове проникнення до житла тощо); судовий контроль за дотримання прав і свобод людини при здійсненні розвідувальної діяльності тощо.

Незважаючи на те, що трактування ЄСПЛ поняття закону, є широким, таким, що близьке за змістом до терміну «право», оцінюючи це положення у співвідношенні

з межами допустимого втручання органів влади в здійснення передбачених Європейською конвенцією та Конституцією України прав осіб, зокрема й недоторканність приватного життя людини (ст. 30–32 Конституції України), його потрібно тлумачити звужено, оскільки дискреційні повноваження органів державної влади не можуть бути безмежними, а мають визначатися законом, тим більше повноваження щодо обмежень окремих конвенційних прав, в тому числі і в умовах воєнного стану. Проаналізоване національне законодавство, яке визначає чіткі вичерпні підстави правомірного втручання в приватне життя особи, у тому числі і з позиції відповідності такого законодавства вимогам якості закони, на які орієнтує в своїх рішеннях ЄСПЛ.

Зроблено висновок, що перевірка правомірності втручання представників влади в приватне життя людини має здійснюватися виключно з позиції передбачених національним законодавством, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, підстав та повноважень. Важливою характеристикою закону, який є підставою правомірного (законного) втручання в приватне життя людини, вимога його відповідності критерію якості. По суті це означає, що такий закон має бути доступним особі, якої стосується, та передбачуваним у частині наслідків його застосування.

Анотація

В статті з'ясовуються повнота та якість юридичних гарантій невтручання в приватне життя людини на конституційному та законодавчому рівні за критерієм юридичної визначеності норми права як принципу верховенства права. Розглянуто конституційні та інші юридичні гарантії запобігання свавільному порушенню приватного життя особи під час реалізації органами влади своїх повноважень. Останні розвивають конституційні положення в регуляторному (галузевому) законодавстві через: заборону розголошення відомостей про приватне життя особи; встановлення особливого порядку збору, обробки, поширення та передачі конфіденційної інформації; визначення підстав втручання в приватне життя людини в процесі реалізації повноважень органів влади (гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, примусове проникнення до житла тощо); судовий контроль за дотримання прав і свобод людини при здійсненні розвідувальної діяльності тощо.

Незважаючи на те, що трактування ЄСПЛ поняття закону, є широким, таким, що близьке за змістом до терміну «право», оцінюючи це положення у співвідношенні з межами допустимого втручання органів влади в здійснення передбачених Європейською конвенцією та Конституцією України прав осіб, зокрема й недоторканність приватного життя людини (ст. 30–32 Конституції України), його потрібно тлумачити звужено, оскільки дискреційні повноваження органів державної влади не можуть бути безмежними, а мають визначатися законом, тим більше повноваження щодо обмежень окремих конвенційних прав, в тому числі і в умовах воєнного стану. Проаналізоване національне законодавство, яке визначає чіткі вичерпні підстави правомірного втручання в приватне життя особи, у тому числі і з позиції відповідності такого законодавства вимогам якості закони, на які орієнтує в своїх рішеннях ЄСПЛ.

Зроблено висновок, що перевірка правомірності втручання представників влади в приватне життя людини має здійснюватися виключно з позиції передбачених національним законодавством, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, підстав та повноважень.

Ключові слова: повага та невтручання в приватне життя особи, втручання згідно із законом, юридичні гарантії, конфіденційна інформація, персональні дані.

Pavlov V.G., Stomatov E.G. On the question of the legality of interference with a person's private life

Summary

The article analyzes the completeness and quality of legal guarantees of non-interference with a person's private life at the constitutional and legislative levels based on the criterion of legal certainty of a rule of law as a principle of the rule of law. The author examines the constitutional and other legal guarantees of prevention of arbitrary violation of a person's private life in the course of exercising of their powers by the authorities. The latter develop constitutional provisions in regulatory (sectoral) legislation by: prohibiting the disclosure of information about a person's private life; establishing a special procedure for collecting, processing, disseminating and transmitting confidential information; determining the grounds for interference with a person's private life in the course of exercising the powers of the authorities (public and covert operational and investigative measures, forced entry into a home, etc.); judicial control over the observance of human rights and freedoms in the course of intelligence activities, etc. Despite the fact that the ECtHR's interpretation of the concept of law is broad, close in meaning to the term "right", assessing this provision in relation to the limits of permissible interference by the authorities with the exercise of the rights of individuals, including the inviolability of private life (Articles 30-32 of the Constitution of Ukraine), it should be interpreted narrowly, since the discretionary powers of public authorities cannot be unlimited, but must be determined by law, especially the powers to restrict certain. The article analyzes the national legislation that defines clear and exhaustive grounds for lawful interference with a person's private life, including from the standpoint of compliance of such legislation with the quality requirements of laws to which the ECtHR refers in its judgments.

The author concludes that the verification of the legitimacy of interference by the authorities with a person's private life should be carried out exclusively from the standpoint of the grounds and powers provided for by national legislation, and not by any other regulatory legal act.

Key words: respect for and non-interference with a person's private life, interference in accordance with the law, legal guarantees, confidential information, personal data.

Список використаних джерел:

1. Європейська конвенція з прав людини 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Ельсхольц проти Німеччини» (Elsholz v. Germany) [ВП], заява № 25735/94, п. 45, ECHR 2000-VIII. URL: <https://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=277>
5. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. 208 с.
6. Шишка О.Р. Концепція терміна «закон» у практиці ЄСПЛ. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. конф. (м. Харків, 29 трав. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2020. С. 54–56.
7. Malone v. United Kingdom, 02 August 1984, par. 68, Series A no. 82. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57533>
8. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень абзацу першого пункту 40 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України від 11 жовтня 2018 року. Справа № 1-123/2018(4892/17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-18#Text>
9. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних Страсбург, 28 січня 1981 року, ратифікована Україною 06.07.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text
10. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: К.І.С., 2015. 220 с.
11. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20 листопада 2012 року № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>
12. Постанова Верховного Суду від 19.09.2018 у справі № 806/3265/17 (Пз/9901/2/18) (провадження № 11-460заі18) – про оформлення паспорта громадянина України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/apel_zrazk_spravi_vs_vp/2023_12_01_806_3265_17
13. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
14. ЗУ Про розвідку: Закон України від 17 вересня 2020 року № 912-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text>
15. Про судоустрій та статус суддів: Закон України: 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
16. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22 грудня 2005 року № 3262-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>

18. Про виконавче провадження: Закон України 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140419?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F#w1_20
19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20 вересня 2018 року у справі № 545/3611/17-ц (провадження № 14-287цс18). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77312717>.
20. Постанова Одеського апеляційного суду від 15.06.2020 по справі № 523/19406/19 (№ в ЄДРСР 89829162). Пряме посилання на документ в системі «Прецедент»®: <https://precedent.ua/89829162>
21. Постанова Київського апеляційного суду від 06.06.2023 по справі 757/351/23-ц URL: <https://opendatabot.ua/court/111751648-ce850fa96c28d41b68f5e8aa914bb271>
22. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>
23. Справа «Аманн проти Швейцарії» (case of Amann v. Switzerland) (Заява № 27798/95). URL: <https://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=308>
24. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
25. NOTE VERBALE Strasbourg, 2 March 2022. URL: <https://rm.coe.int/1680a5b0b0>
26. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>